

Ogledi

Uz Manifest Kršćanskoga akademskog kruga

Za bolji svijet i kršćanstvo u njemu*

Ivan Supičić

Silne promjene i preobrazbe našega vremena, suvremena zbivanja takvih razmjera i obilježja kakve ljudska povijest dosad nije sreala, nameću danas, snažno i zaoštreno, toliko bitnih i novih pitanja, da i traženje odgovora na njih na nov način postaje imperativom. Uhodani, zastarjeli odgovori više ne prolaze. Nitko ih ne sluša, ne čuje, ne razumije, odlaze u prazno.

No, premda se suvremena pitanja čovjeka i društva moraju posebno i pojedinačno uočavati i rješavati, ona su međusobno usko povezana. A pritom je jedna bitna i sveprisutna razina, koja ih sve prožima, jednostavno nezaobilazna. Nije ju izostavio, nego ju je naprotiv u svom trećem, zadnjem dijelu, snažno istaknuo i naš manifest. Ta razina je razina *duha* i *duhovnosti*. Ona je vezana i uz kršćanstvo i kršćane danas i sutra, uz njihovu sadašnjost i budućnost. Ali kršćani nemaju na nju monopol. A područje duhovnosti također traži *nove* pristupe, promišljanja i pokušaje odgovora. Istaknut ćemo samo tri njihova aspekta.

Prvo. Danas, o pitanjima sadašnjosti i budućnosti kršćanstva i kršćana postoji već velika literatura, napisane su o njima mnoge studije i knjige. Ta pitanja postavljaju i nekršćani i sami kršćani, sociolozi, filozofi, teolozi i drugi. U nas prevedena i nedavno objavljena knjiga Franza-Xavera Kaufmanna u svom naslovu postavlja pitanje: »Kako da preživi kršćanstvo?« No, to nije ni zadnje ni najdublje pitanje. Bitno je pitanje o kršćanstvu danas ne kako da *pre-živi*, nego kako da u našem vremenu što snažnije istinski *za-živi* i doista što punije *živi*, i to na jedini mogući način: u ljudima, u njihovim životima i djelima. Kako da bude u konkretnoj ljudskoj egzistenciji i praksi što autentičnije, što vjerodostojnije i stvarnije. Da se ne pretvara u puku teoriju ili ideologiju, što ono u svojoj biti nije, nego da bude zbiljska životna praksa, duh i život. Bez čega kršćanstvo naime ne bi ni bilo kršćanstvo.

* Izlaganje prigodom svečanoga predstavljanja Manifesta u Zagrebu, 2. lipnja 2009.

Kad se danas postavljaju pitanja o sudbini i budućnosti kršćanstva, prognoze i odgovori su vrlo različiti. No, jedno je sigurno: sadašnji trenutak kršćanstva, kao i njegova sutrašnjica na povijesnoj sceni, bitno ovise ponajprije o samim kršćanima. O tome koliko će ga i kako oni živjeti, hoće li oni životno i realno ostvarivati evanđeoske vrednote u sebi, među sobom i prema drugima. Kad se vidi kako i koliko mnogi koji sebe smatraju kršćanima i danas prosječno žive, ili pak gotovo uopće ne žive dosljedno Evanđelju, postaje jasno da su evanđeoska zahtjevnost i visina poziva i danas aktualni, da su trajni poziv i izazov za neprestanu metanoju, preobrazbu života na svim razinama, od psihološke, etičke, moralne pa do religijske i nadasve duhovne. Ta duhovna metanoja bitni je uvjet izgradnje humanijeg, bratskijeg svijeta i sretnijeg čovjeka u njemu. A to Manifest Kršćanskoga akademskog kruga snažno ističe. Bez te duhovne osnove neće biti moguće izgraditi bolje sutra. Uzaludno je, na primjer, forsiranje rješavanja političkih problema ako se to rješavanje ne zasniva i na duhovnom temelju. Uostalom, usput rečeno, to rješavanje nije nipošto zadaća ni cilj našega kruga. On je osnovan i ustrojen s posve drugim namjerama.

Nadalje, sve što u kršćana podsjeća, pa i danas, na ideologiju, na moralizatorstvo, na juridizam i doktrinarnost, na umrtvljenu rutinu i puke običaje, na neprihvatljive kompromise s interesima moći, novca i vlasti, ili čak na neko »političko kršćanstvo«, zacijelo nije autentično kršćansko i evanđeosko. Svemu je ovom suprotna istinska kršćanska kvaliteta života i postojanja. Stoga, i u tom smislu naš manifest poziva svakoga da ponajprije za njom teži, da svatko uznastoji duhovno i etički mijenjati iznad svega samoga sebe, a potom tek da pokuša vidjeti kako bi mogao pomoći drugima, društvu i svijetu da bi se i oni mijenjali, postajali bratskiji, čovječniji, bolji. Naime, bez prožetosti duhovnim, u svijetu umjesto duhovnosti dobivamo – svjetovnost. Duhovno i svjetovno prijatelji su koji se moraju uzajamno prožimati. A istinska je duhovnost uvijek konkretna, životna, u svakodnevici utjelovljena, a ne od svijeta odcijepljena, odijeljena duhovnost.

Drugi aspekt kojega posebno ističe Manifest jest čovječnost. Upravo ovo posljednje, čovječnost, bitan je preduvjet i temelj kršćanstva samih kršćana. Autentičnog kršćanstva, naime, bez čovječnosti nema niti može biti. Ako je kršćanstvo po primjeru i životu samoga Krista te na njegovu tragu bilo apsolutna novost u grubom i okrutnom svijetu Rimskoga carstva, bilo je to i zato što je donijelo neupitnu, bezuvjetnu čovječnost, ljubav i blagost. Drukčije, no ništa manje, njegova se vjerodostojnost i autentičnost danas mogu potvrditi i provjeriti upravo i jedino po ljudskoj, čovjekoljubivoj, humanoj vjerodostojnosti samih kršćana. To je za njih presudni ispit.

Jedina je šansa kršćana i njihova kršćanstva danas da unose i unesu u suvremeni svijet na svakom koraku i mjestu, na svim razinama, što više ljudskosti i čovječnosti. U Crkvi i u odnosima između njezinih članova, u obitelji, na radnim mjestima, u svim ustanovama od dječjih vrtića do najviših mjesta.

Ljudskost i čovječnost su, štoviše, danas, možda više nego ikad, nezaobilazni temelj svega iole kršćanskog, bitna, temeljna realnost bez koje kršćanstvo ostaje neuvjerljivo i neplodno. Dosta je i previše velikih pričanja i priča, svih tih bujica riječi kojima kršćani stoljećima preplavljaju druge i sami sebe. Dosta je i previše mentalnih elaboracija i razglabanja, intelektualističkih konstrukcija, cerebralnih mudrovanja, filozofiranja i teologiziranja – dok životna praksa mnogih koji ih produciraju zaostaje za njima. Potrebna nam je *nova praksa*. Bez nje nije moguća ni *nova evangelizacija*. Prvotna evangelizacija iz doba ranog kršćanstva, iz rimskih vremena, počivala je upravo na *novoj praksi* života i djela prvih kršćana. Kolika je danas duhovna snaga kršćana da budu realno i životno prisutni i prepoznati u svijetu po svojem načinu postojanja, a ne po riječima koje izgovaraju i idejama koje propovijedaju? Koliki su izgledi u okruženju današnjega svijeta da kršćanstvo zasja svom svojom snagom, da postane neodoljivo, uvjerljivo i privlačno ljudima našega doba kao što je bilo u svojim prvim vremenima – pitanje je kojemu zasad nema odgovora.

Reći će se možda: pa i vaš manifest riječi su, ponovno riječi i još samo riječi. Da! Ali on nije riječ *radi riječi*, niti je riječ koja želi ostati samo *na riječi*. U tom smislu on je u stvari, možda paradoksalno, neproturječna *protu-riječ*, riječ protiv *pukih* riječi, ozbiljan poziv na promjenu života i djelovanja, ponajprije samim onima koji tu riječ izgovaraju i iza nje stoje, dakle samima sebi, a potom i svima drugima koji je razumiju i prihvaćaju. To je otvorena riječ stvarnog dijaloga, oslušivanja i boljeg razumijevanja drugih i sebe, pokušaj buđenja svijesti na svim razinama, počevši od malih skupina kakav je i sâm naš krug.

Treće. Što je to treće? To je u kršćanstvu ta velika *posebnost* koju čini njegova *univerzalnost*. U raznim se dokumentima Katoličke crkve izričito ističe da je Krist Spasitelj svih ljudi, da je došao na svijet radi svakog čovjeka, čak i onoga koji za njega nije nikada ni čuo, niti ga je ikada upoznao, da se štoviše sa svakim čovjekom, napose stradalom i patnikom, potpuno, mogli bismo reći, egzistencijalno identificirao, da je sa svakim čovjekom korjenito povezan. U Posljednji dan to i on sam kaže, a premnogi koji ga slušaju čude se: nikada te nismo sreli, nikada upoznali, nikada vidjeli. A odgovor je znan: sve što ste učinili jednomu od ove moje najmanje braće, učinili ste meni. I u ovome stoji konkretna univerzalnost kršćanstva. Nije tu riječ o nekoj apstraktnoj univerzalnosti, o kategoriji našega uma, nego o konkretnom vrednovanju svih ljudi, od kojih nitko nije isključen od Boga, pa ne smije biti ni od čovjeka. Kroz povijest smo, međutim, vidjeli kako su kršćani, kao i pripadnici drugih religija i raznih, osobito ateističkih, svjetonazora jedni druge isključivali, na razne načine ekskomunicirali, progonili i masakrirali. No, to se nije događalo samo unutar velikih povijesnih okvira i zbivanja, na makroplanu, to se odvijalo, a događa se još i danas, i na mikroplanu: gdjegd su ljudi jedni prema drugima netrpeljivi, osuđuju, potiskuju, povređuju i jedni drugima škode, na djelu je konkretni partikularizam ljudskog ega, tamnih psiholoških mehanizama, podsvjesnih

instinkata, ego-pozicija, a ne konkretni duhovni univerzalizam, koji drugoga ne isključuje nego ponajprije pozitivno vrednuje, prihvaća, razumije i voli.

Univerzalizam je kršćanstva u tome što je ono, kako je to formulirao Marcel Gauchet, »religija izlaska iz religije« ili, moglo bi se još reći, »nadreligija«, jer nadilazi sva ograničenja institucionaliziranih religija, odnosi se na svakog čovjeka. S druge strane, kao što ističe Rene Raymond, nasuprot tolikim nepravdanim i neopravdanim osudama kršćanstva i Crkve danas te predrasudama i neznanju o njima, kršćanstvo može mnogo dati ljudima našeg vremena. A isto drži i Jean Delumeau, naime da kršćanstvo nije nipošto završilo svoj put. Njegova središnja, ujedno tajnovita, uzvišena i jednostavna poruka o tome da je Bog suputnik čovjeka, kojega ljubi i spašava, nije nipošto dotrajala. Ili još, kako ističe Paul Valadier, kršćanska »radosna vijest« nije poruka neke religije kojoj je cilj da »uokviri« društvo, nego da inspirira ljudsku slobodu, pa zato ostaje sasvim adekvatna i pertinentna poruka za moderno društvo. No, sve ovo pod uvjetom da sami kršćani, u praksi, vrednuju i žive iznad svega ono što čini bitni identitet kršćanstva prema poruci Isusa Krista.

Manifest Kršćanskoga akademskog kruga to napose ističe i stavlja u prvi plan: življenje takvog kršćanstva u kojem će biti iznad svega prisutna: 1) konkretna, životna duhovnost, 2) čovječnost, duboka ljudskost i 3) katolicitet, to jest stvarna univerzalnost. A sva su ta tri aspekta usko povezana i vrlo dalekosežna...